

Digitale geletterdheid en meer over Digital Natives

Monitor Jeugd en Media (2017): minder digitaal vaardig dan gedacht

Door de redactie van kennisnet.nl

Leerlingen zijn minder digitaal vaardig dan ze zelf denken. Ze beoordelen hun eigen vaardigheden meestal met 'goed', maar in de praktijk blijkt hun niveau een stuk lager te liggen. Zo hebben de meeste leerlingen moeite met het inschatten van de betrouwbaarheid van bronnen op internet. Die competentie is onder andere van belang voor het herkennen van nepnieuws. Scholen doen er verstandig aan prioriteit te geven aan (digitale) informatievaardigheden, zo blijkt uit de Monitor Jeugd en Media 2017 van Kennisnet.

Het onderzoek bestond uit een zelfrapportage die werd ingevuld door 1604 jongeren en een praktische toets over informatievaardigheden onder 1036 jongeren (zij moesten zoekopdrachten uitvoeren – de manier waarop ze dat deden is wetenschappelijk geanalyseerd). De onderzoekers ontdekten een significant verschil tussen het niveau waarop leerlingen hun eigen vaardigheden beoordelen en hun vaardigheden in de praktijk. Veel van hen hebben vooral moeite met het zoeken op internet en het op waarde schatten van informatie. Zo is minder dan de helft van alle leerlingen in staat online informatie kritisch te beoordelen en te gebruiken.

Naarmate het schoolniveau stijgt, worden leerlingen daar wel beter in. Zo checken vwo'ers vaker of informatie op meerdere websites voorkomt en of een website er betrouwbaar uitziet. In het vmbo scoren leerlingen het laagst: zij verzamelen weliswaar informatie op internet, maar het beoordelen, verwerken en presenteren van die informatie vinden ze lastig. Terwijl dat juist vaardigheden zijn die van belang zijn voor het slagen op school, in hun vervolgopleiding en in hun latere baan.

"Het mag niet zo zijn dat het nest waaruit je komt, bepaalt in hoeverre je je digitaal staande kunt houden", vindt auteur Remco Pijpers, strategisch adviseur digitale geletterdheid bij Kennisnet. Volgens hem is het nodig beter zicht te krijgen op de verschillen tussen leerlingen die wél overbrugbaar zijn en welk lesmateriaal daaraan kan bijdragen. "We weten nu in elk geval dat aandacht voor basale digitale informatievaardigheden nog belangrijker is dan werd gedacht."

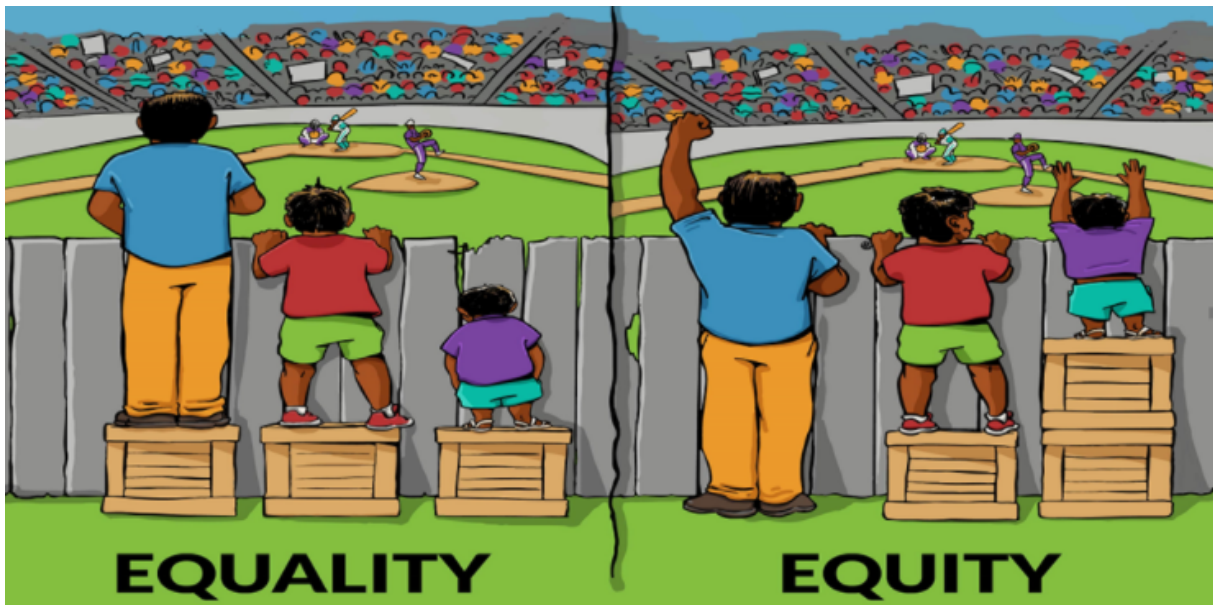

Bron:

Gelijke kansen en digitaliseren: goede toegang is niet goed genoeg

Lotte Dondorp en Remco Pijpers (19 november 2020)

<https://www.kennisnet.nl/publicaties/gelijke-kansen-en-digitalisering-goede-toegang-is-niet-genoege/> (geraadpleegd op 21 april 2022)

Bron afbeelding: Interaction Institute for Social Change, Angus Maguire, interactioninstitute.org, madewithangus.com

Zorgen voor kansengelijkheid is te interpreteren als het bieden van dezelfde behandeling aan iedereen (allemaal een kistje om op te staan). Deze aanpak lost het probleem van ongelijkheid in de samenleving echter niet altijd op. In het geval van het plaatje valt er met die aanpak bijvoorbeeld iemand buiten de boot: het kleinste jongetje kan de wedstrijd niet volgen.

Het bieden van gelijke kansen is ook te interpreteren als het kiezen voor een ongelijke behandeling voor verschillende mensen op een manier die aansluit op hun behoeften (iemand krijgt geen, één, of twee kistjes om op te staan, afhankelijk van de lengte). Als dat aanbod goed wordt benut kan het tot meer gelijkheid leiden. In het voorbeeld van het plaatje: iedereen kan de wedstrijd volgen. In het Engels bestaat er een handig onderscheid om dit verschil in interpretatie duidelijk te maken: *equality* tegenover *equity*.

Sturingsmodel waardevol digitalisering uit 'Waarden wegen'

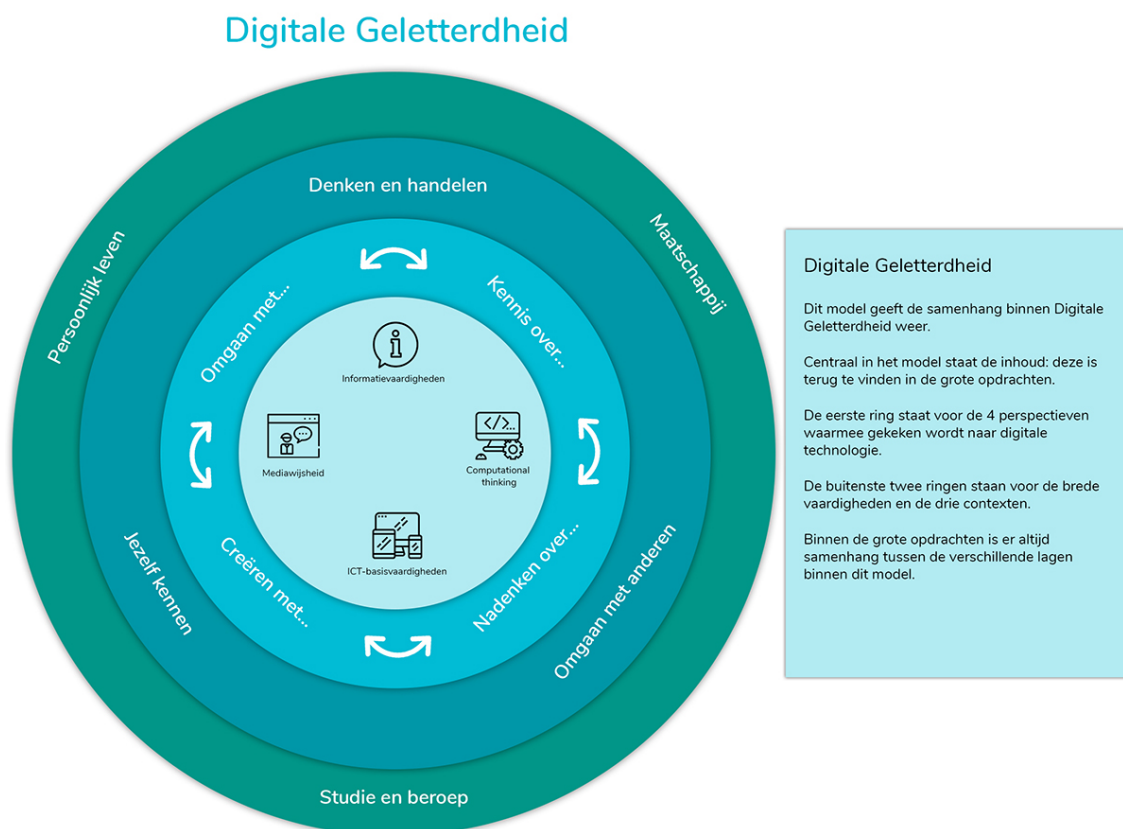

Leerlingmonitor: grote verschillen tussen leerlingen en digitale gelettertheid

Remco Pijpers, 16 maart 2020

Het onderzoek – uitgevoerd door Universiteit Twente onder 746 leerlingen tussen de 10 en 13 jaar in het basis- en voortgezet onderwijs – bestond onder meer uit een digitale toets waarbij leerlingen in een online omgeving realistische opdrachten uitvoerden die gericht waren op veiligheid en privacy en op het verzamelen, beoordelen, creëren en publiceren van digitale informatie. Uit het onderzoek blijkt dat er veel verschillen zijn tussen wat kinderen kunnen en kennen als het gaat om digitale gelettertheid.

Denk aan de digitale context bij loopbaan oriëntatie

Harriet Leget , 14 december 2018

Voor de digitale context is nog relatief weinig aandacht, maar door een wijzigende arbeidsmarkt zal dit veranderen. Door technologische ontwikkelingen worden werkzaamheden digitaler, verdwijnen- en ontstaan er banen. Dit biedt kansen en uitdagingen. Vaststaat dat

leerlingen zich moeten voorbereiden op een leven lang ontwikkelen; een beroep kiezen voor de rest van hun leven is verleden tijd.

Met name op het vmbo zijn basale digitale vaardigheden **niet altijd goed ontwikkeld**. Leerlingen vinden het bijvoorbeeld lastig om juiste informatie te vinden op internet of weten niet hoe ze veilig internetten. Een uitdaging voor leraren, want hoe begeleiden zij leerlingen bij loopbaanleren als de digitale vaardigheden niet goed ontwikkeld zijn?

Een stevige basis digitale geletterdheid is belangrijk. Met de juiste inzet van de computer kunnen leerlingen efficiënter en effectiever werken, als zij werkzaamheden op een device of het platform goed organiseren. Digitale vaardigheden helpen bij organiseren, plannen, netwerken, zoeken en kiezen. Denk bijvoorbeeld aan het online zoeken naar informatie, voor een vervolgstudie, stage of baan. Als leerlingen weten wat ze willen vinden en hoe zij moeten zoeken op internet, hebben zij meer informatie en verrijkt dit de keuzemogelijkheden.

Hoe sluit de leraar beter aan bij de digitale belevingswereld van leerlingen?

Redactie van Kennisnet, 4 juli 2018

Het is voor leraren onmogelijk om alle technologische ontwikkelingen bij te benen. Gelukkig hoeft u geen digitale alleskunner te zijn om aan te sluiten bij de belevingswereld van leerlingen. De oplossing zit niet in het op de voet volgen van de laatste trends of kunnen omgaan met elke nieuwe app. Scholen kunnen hun leraren helpen door ze tijd en ruimte te geven aan ict-bekwaamheid te werken.

Ict-bekwaamheid

Om de ict-bekwaamheid van leraren te vergroten is het belangrijk te weten wat dit precies is en in welke context leraren ermee werken. De volgende vier ict-bekwaamheidsgebieden gelden als leidraad:

1. Digitale geletterdheid – leraren kunnen de leerlingen begeleiden in hun digitale burgerschap en verkleinen de digitale kloof (lees hieronder meer over digitale geletterdheid).
2. Leersituatie – Leraren maken didactische keuzes om ict-middelen optimaal in te zetten in een leersituatie.
3. Professionalisering – Het professionaliseringsbeleid ondersteunt leraren om ict effectief in te zetten.

4. Organisatie – De organisatie geeft leraren taken op het gebied van ict-bekwaamheid en zorgt dat dit uniform en consistent gebeurt.

Onderzoekende benadering

Leerlingen zijn vaak sneller op de hoogte van nieuwe technologieën. De leraar kan daarvan gebruikmaken door onderzoekend met hen te werk te gaan. Dat betekent kennisconstructie in samenwerking met de leerlingen, in plaats van alleen kennisoverdracht.

Mediawijsheid

Mediawijsheid is: 'het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld'. Zo omschreef de Raad voor Cultuur het begrip in 2005.

Om als leraar mee te kunnen doen in een samenleving vol media is mediawijsheid onmisbaar. Vooral door zelf ervaring op te doen op sociale media kan een leraar beter begrip opbrengen voor de belevingswereld van leerlingen.

Computational thinking

Computational thinking is een manier van denken, waarmee je via technologie grote uitdagingen klein kunt maken en moeilijke oplossingen, simpel

Het is voor leraren vooral belangrijk over deze vaardigheid te beschikken om sneller en gemakkelijker nieuwe technologieën te kunnen begrijpen en in te zetten in de klas. Leren programmeren kan deze manier van denken helpen te ontwikkelen.

Informatievaardigheden

Hoewel het zoeken van informatie heel simpel klinkt, zijn we door de almaar toenemende informatiestromen gedwongen om steeds kritischer ermee om te gaan. Leerlingen kijken nog niet altijd kritisch naar de informatie die op ze afkomt via alle digitale kanalen.

Een informatievaardige leraar kan informatie beter filteren en bronnen op waarde schatten door het 'Big 6' stappenplan te doorlopen: het probleem definiëren, de zoekstrategie kiezen, informatiebronnen opsporen, de informatie verwerken, informatie van meerdere bronnen samenbrengen en tot slot evalueren.

In hoeverre kunt u DG-onderwijs integreren in bestaande vakken?

Redactie kennisnet, 31 maart 2022

Een breed gedragen opvatting, ook binnen de politiek, is dat DG zoveel mogelijk geïntegreerd zou moeten worden in de bestaande vakken. Net als burgerschap. SLO zegt daarover: "Voor burgerschap en digitale geletterdheid zullen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs inhouden vooral geïntegreerd worden in bestaande vakken. Daarom

worden burgerschap en digitale geletterdheid in eerste instantie ondergebracht bij de verschillende vakgebieden.”

Eliane Segers is het daarmee eens. Ze is hoogleraar orthopedagogiek (Radboud Universiteit en Universiteit Twente) en gespecialiseerd in lezen en digitale media. “Digitale geletterdheid moet onderdeel zijn van een groter geheel. Het moet niet een vakje worden, zo van: ‘Dan gaan we nu digitale geletterdheid doen.’ Het moet verweven zijn met alles wat je doet op school.

Daarnaast is er een praktische reden om DG zoveel mogelijk te integreren in de bestaande vakken. Niemand zit te wachten op nóg een vak erbij, met alle problemen qua tijdsinvestering en organiseren van dien. “Vaak wordt gezegd: het onderwijsprogramma is al zo overvol”, zegt Martin Klein Tank, curriculumexpert bij SLO. “En dan komt digitale geletterdheid er ook nog bij.” Zijn oplossing: integreer DG waar mogelijk. Anderzijds zijn er ook tegenargumenten, zowel wetenschappelijk als praktisch. Maar gelukkig zijn er oplossingen om de verschillende posities met elkaar te verenigen.

Oplossing 1:

Po-bestuursvoorzitter Sylvia Veltmaat (Flores Onderwijs in Arnhem, dat zo’n 33 basisscholen verenigt) heeft ervaren dat het vooral werkt als de school als professionele leergemeenschap werkt met leerteams waarin leraren samen het onderwijs vormgeven. “Niet iedereen hoeft zich dan in digitale geletterdheid te verdiepen. Een van hen kan dit oppakken en het hele team laten profiteren van de kennis, kunde en vaardigheden van die ene leraar. Op schoolniveau kan een expert hetzelfde doen. Op stichtingsniveau – in een brede leerkring – ontwikkelen de experts zich samen in verbinding met opleiding en onderzoek.”

Oplossing 2:

Een andere oplossingsrichting is het periodeonderwijs van de vrijescholen, stelt ex-schoolleider Nadia Demaret, nu senior adviseur bij Kennisnet. In een periode van drie weken worden de leerlingen dan elke eerste twee uren van de dag ondergedompeld in een bepaald vak, zoals aardrijkskunde of geschiedenis. “Met hoofd, hart en handen.” Dat zou ook met DG kunnen.